

เรียนรู้ เพื่อเป็น ครูคุณภาพ

ศูนย์วิจัยและพัฒนาครูมืออาชีพ

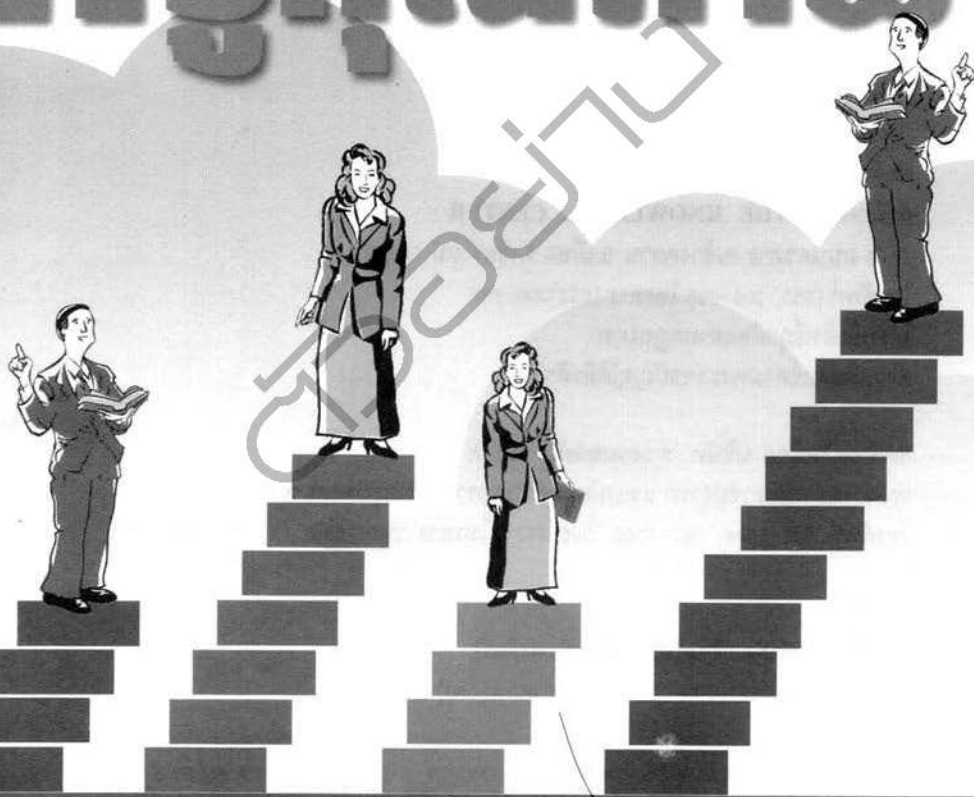
E-BOOK

ชูศรี ตันพงษ์

เรียนรู

เพื่อเป็น

ครูคุณภาพ

ศูนย์วิจัยและผลิตสื่อเพื่อความก้าวหน้าในการเป็นครูมืออาชีพ

ชูศรี ดันพงษ์

กฎระเบียบเคล็ดลับความก้าวหน้าในการเป็นครมืออาชีพ

เรียนรู้เพื่อเป็น
ครูคุณภาพ

ชูศรี ตันพงศ์

รู้จักกระบวนการเรียนรู้ ก่อนจัดการเรียนรู้.....	4
กระบวนการเรียนรู้สู่มาตรฐานของผู้เรียน.....	8
จัดการเรียนรู้อย่างไร จึงจะบรรลุมาตรฐานการศึกษา.....	12
การประเมินเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน.....	23
การวิเคราะห์หลักสูตร : บทเรียนแรกของครูคุณภาพ.....	28
ออกแบบการเรียนรู้ให้ครบวงจรการเรียนรู้.....	32
• การออกแบบการเรียนรู้และวางแผนประเมินผลวิชาวิทยาศาสตร์.....	41
• การออกแบบการเรียนรู้และวางแผนประเมินผลวิชาภาษาไทย.....	54
• การออกแบบการเรียนรู้และวางแผนประเมินผลวิชาคณิตศาสตร์.....	64
• การออกแบบการเรียนรู้และวางแผนประเมินผลวิชาสังคมศึกษา.....	81
• การออกแบบการเรียนรู้และวางแผนประเมินผลวิชาภาษาอังกฤษ.....	92
การเตรียมความพร้อมสู่ห้องเรียน.....	102
การประเมินผลการปฏิบัติงาน	
สู่การวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้.....	106
มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษา	
ขั้นพื้นฐาน.....	132

เรียนรู้ เพื่อเป็น ครูคุณภาพ

ชูศรี ตันพงศ์

คำนำ

การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประเมินคุณภาพครูที่จะต้องอิงหลักฐานการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีระบบการประเมินภายในติดตามท่วงท่าผลของการพัฒนาตนเองของครู นับเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานของครูธรรมชาติสู่การพัฒนาคุณภาพเป็นครูมืออาชีพ

ครูคุณภาพในอนาคต จะต้องผ่านการประเมินคุณค่าแห่งความเป็นครูจากผลการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ครูคุณภาพจึงต้องพัฒนารูปแบบการทำงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง การฝึกอบรมจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการพัฒนาตนเอง ซึ่งไม่สำคัญเท่ากับเพื่อนครูนำความรู้ที่ได้รับไปฝึกฝนตนเองจากห้องเรียนจริงของท่าน จนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวท่านเอง ด้วยความภาคภูมิใจ

“เรียนรู้เพื่อเป็นครูคุณภาพ” เป็นการสรุปแก่นของการจัดการเรียนรู้ที่ได้จาก “กระบวนการเรียนรู้ของคน” เพื่อเป็นทางลัดให้เพื่อนครูนำไปใช้ฝึกออกแบบการจัดการเรียนรู้ และทดลองในห้องเรียนจริง ตลอดจนช่วยแนะแนวทางการวิจัยพัฒนาระบบการเรียนรู้ จากการปฏิบัติงานปกติของท่าน ให้ท่านพร้อมรับการประเมินคุณภาพมาตรฐานในอนาคต

ขอให้ผลการพัฒนาตนเองของท่านช่วยเสริมสร้างความรัก
และศรัทธาในวิชาชีพครูให้แข็งแกร่งกล้าคิด กล้าปฏิบัติ และกล้าตัดสินใจ
เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กไทยได้ในอนาคตอันใกล้

หากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้เขียนขอรับรองด้วยความ
ยินดียิ่ง

ชูศรี ตันพงศ์

มีนาคม 2544

รู้จักกระบวนการเรียนรู้ ก่อนจัดการเรียนรู้

จุดสำคัญของการปฏิบัติการเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ “วิธีการเรียนรู้” เพื่อนำไปเรียนรู้สิ่งอื่นอย่างต่อเนื่อง จนเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จของการเรียนรู้ของตนเอง เห็นคุณค่าความสามารถของตนเอง มีกำลังใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองต่อไปจนเป็น “นิสัยรักการเรียนรู้”

“วิธีการเรียนรู้ / กระบวนการเรียนรู้ / วงจรการเรียนรู้” เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ของคน ที่จะช่วยให้เรียนรู้ได้ดีขึ้น เมื่อได้

1. รับรู้ข้อมูล (รู้จัก)
2. วิเคราะห์ เชื่อมโยงสรุปเป็นความคิดรวบยอด (รู้จำ)
3. นำความคิดรวบยอดไปใช้เรียนรู้สิ่งอื่นที่คล้ายคลึง/ใกล้เคียงกับสิ่งที่เรียนรู้มาแล้ว โดยใช้การวางแผน-ปฏิบัติ-ประเมิน-สรุป (รู้ทำ)
4. นำวิธีการเรียนรู้ที่ได้ไปเรียนรู้สิ่งใหม่ (รู้แจ้ง)

การฝึกกระบวนการเรียนรู้ หรือ วิธีเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนจึงต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถสรุปความรู้ความเข้าใจ

ได้ด้วยตนเอง ซึ่งต่างจากการสอนด้วยการบอกความรู้ที่ใช้เวลาสั้น ๆ แต่ขาดความคงทนของการเรียนรู้

เมื่อใช้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นตัวตั้งในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ “เนื้อหาสาระ” จึงต้องลดลง ดังนั้น จึงใช้ “เนื้อหาสาระ” เพียงเพื่อเป็น “สื่อ” ที่จะฝึกกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ การคัดสรรเนื้อหาสาระมาเป็น “สื่อ” เพื่อฝึกกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงต้องพิจารณาว่า เนื้อหาสาระนั้นมีความจำเป็นต่อการนำไปใช้ในชีวิตจริงเพียงใด

“กระบวนการเรียนรู้ / วิธีการเรียนรู้ / วงจรการเรียนรู้” จึงได้รับการกำหนดอยู่ใน

- จุดหมาย หลักการของหลักสูตร
- จุดประสงค์ของวิชา
- ขั้นตอนการเรียนรู้ของผู้เรียน
- ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู
- คุณลักษณะของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา
- การประเมินพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน
- การฝึกให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำงานเป็น และประยุกต์ใช้หรือแก้ปัญหาได้

ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องเรียนรู้ที่จะ “เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้สู่ห้องเรียน” จนทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษา

ผู้สอนสามารถเลือกเนื้อหาสาระที่สนองตอบความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน มาเป็น “สื่อ” ชักนำให้

เรียนรู้ เพื่อเป็น ครูคุณภาพ

ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการเรียนรู้จนได้ “วิธีการเรียนรู้” เพื่อนำไปใช้ ค้นหาคำตอบจากสิ่งอื่น ๆ ที่ต้องการ ความสำเร็จที่เกิดจากการเรียนรู้แต่ละครั้ง จะช่วยเพิ่มความมั่นใจ และเพิ่มการเห็นคุณค่าความสามารถของตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แผนภูมิขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ให้ครบ “วงจรการเรียนรู้/ กระบวนการเรียนรู้” ต่อไปนี้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูธรรมดาไปสู่การเป็นครูคุณภาพ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ครบ “วงจรการเรียนรู้ / กระบวนการเรียนรู้” คือ การจัดการเรียนรู้ครบหลักสูตร ซึ่งช่วยจัดควบคุมวิกฤตกังวลเรื่องการสอนไม่จบหลักสูตรออกไปได้

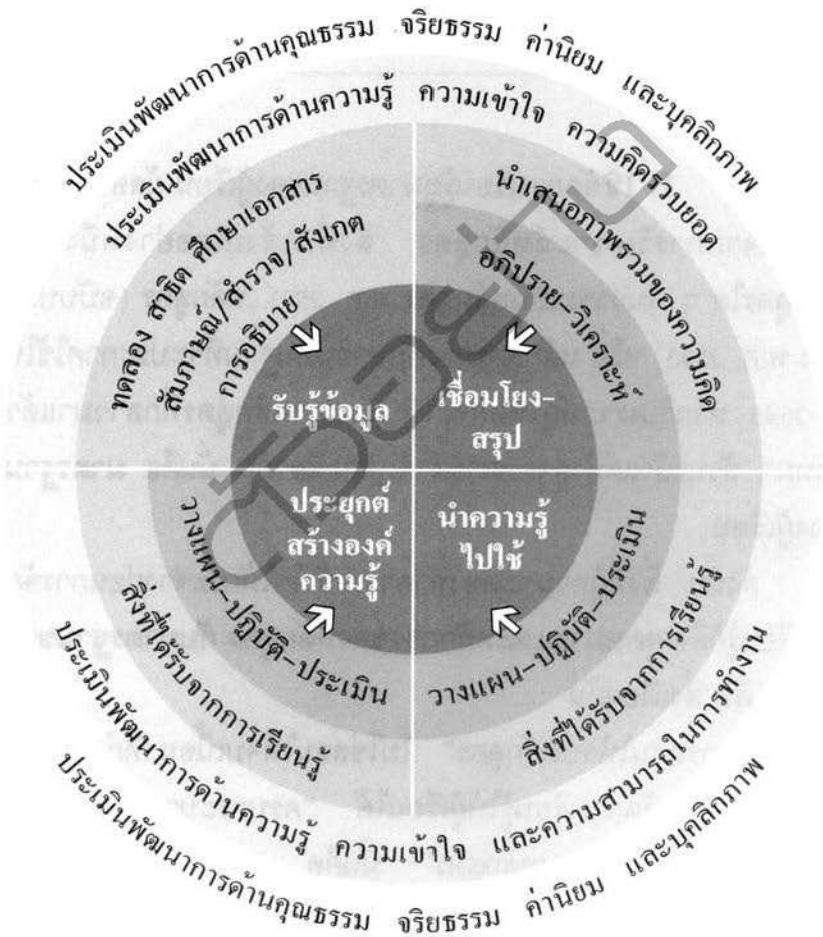
การฝึกตามขั้นตอนที่กำหนดให้ จะช่วยให้ท่านมีความมั่นใจในการวิเคราะห์หลักสูตร และออกแบบการเรียนรู้ได้ด้วยตัวท่านเอง

การทดลองในห้องเรียนจริงจะทำให้ท่านได้เรียนรู้ว่า กิจกรรมที่ท่านได้ออกแบบไว้แล้วอย่างดีนั้น ทำให้ผู้เรียนมีความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างไร และมีอะไรควรแก้ไขปรับปรุง หรือพัฒนาต่อไป

การสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านี้ จะช่วยให้ท่านพัฒนาการเรียนรู้จนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ และพร้อมที่จะสร้างหลักสูตรที่หลากหลายให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนได้ด้วยตัวท่านเองในที่สุด

แผนภูมิ

ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ และการประเมินพัฒนาการผู้เรียน

กระบวนการเรียนรู้ สู่มาตรฐานของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้สู่มาตรฐานของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์หลักสูตร สิ่งที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งก็คือ หลักสูตรใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร พ.ศ. 2521 ,หลักสูตร (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หรือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะประกาศใช้ในปี 2545 หากวิเคราะห์ดูให้ดีก็จะเห็นว่า ทุกหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ล้วนแล้วแต่มุ่งสู่จุดหมายสำคัญอันเดียวกัน นั่นคือ **มาตรฐานของผู้เรียน**

ดังนั้น สิ่งที่ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจให้กระจ่างก่อนการจัดการเรียนรู้ก็คือ **จุดหมายและหลักการของหลักสูตร กับมาตรฐานของผู้เรียน คือ สิ่งเดียวกัน**

“การสอนให้จบหลักสูตร” ไม่ใช่สอนให้จบเนื้อหาที่กำหนดไว้ แต่หากเป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ “ครบกระบวนการเรียนรู้” จึงจะเรียกได้ว่า “สอนจบหลักสูตร” นั่นคือ

การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการเรียนรู้จนครบ “แก่นของการเรียนรู้ หรือวงจรการเรียนรู้” ได้แก่

1. ผู้เรียนได้รับรู้ข้อมูลความรู้ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอน
2. ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์จากข้อมูลความรู้
3. ผู้เรียนได้คิดสังเคราะห์ และคิดเชื่อมโยงข้อมูลความรู้ จนสามารถสรุปเป็นความคิดรวบยอดได้ด้วยตนเอง
4. ผู้เรียนได้นำความรู้ที่สรุปได้ไปใช้ฝึกทักษะและพัฒนาความสามารถในสภาพจริง

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ “ครบกระบวนการเรียนรู้” จะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ คือ

1. “ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์”
 - ผู้เรียนสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบ และมีความคิดรวบยอด
 - ผู้เรียนสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดี-ข้อเสีย ความถูก-ผิด ระบุสาเหตุ-ผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธี และมีปฏิภาณในการแก้ปัญหา และตัดสินใจได้อย่างสันติ และมีความถูกต้องเหมาะสม
 - ผู้เรียนมีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์ และกำหนดเป้าหมายได้

2. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

เรียนรู้ เพื่อเป็น ครูคุณภาพ

- ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ

- ผู้เรียนขยัน อดทน ละเอียดยรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุขและภูมิใจในผลงานของตนเอง

- ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ ยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม)

- ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

และ ผู้เรียนจะต้องถ่ายทอดความรู้ ความคิดและนำเสนอสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้ ซึ่งจะต้อง “ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร” และสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทุกรายวิชาได้ อันแสดงถึงความสามารถของผู้เรียนที่พัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ คือ

3. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

- ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์ / กลุ่มวิชา / หมวดวิชาที่สำคัญไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ

- ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

ในการจัดการเรียนรู้โดย ใช้สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์จริงเป็น “สื่อ” หรือเป็น “เนื้อหา” ในการเรียนรู้ เป็นต้นว่า

4. การมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิต

5. การมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

6. การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

เหมาะอย่างยิ่งสำหรับครู อาจารย์ นักการศึกษา
ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน
พร้อมสรรพสำหรับการเป็นครูคุณภาพ
ในระบบปฏิบัติการศึกษาแผนใหม่

หนังสือ “เรียนรู้เพื่อเป็นครูคุณภาพ”

สรุปแก่นของการจัดการเรียนรู้ที่ได้จาก “กระบวนการเรียนรู้ของคน”
เพื่อเป็นทางลัดให้เพื่อนครูนำไปใช้ฝึกออกแบบการจัดการเรียนรู้
และทดลองในห้องเรียนจริง ตลอดจนช่วยแนะแนวทาง
การวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานปกติของท่าน
ให้ท่านพร้อมรับการประเมินคุณภาพมาตรฐานในอนาคต

สำนักพิมพ์

THE KNOWLEDGE CENTER

นำเสนอหนังสือดี มีคุณค่า

e-book